

Antimikrobiální terapie 9 + 10

MUDr. Renata Tejkalová

Nitroimidazoly, anaerobní infekce, CLDI
Antibiotické středisko FNUSA 15. 5. 2012

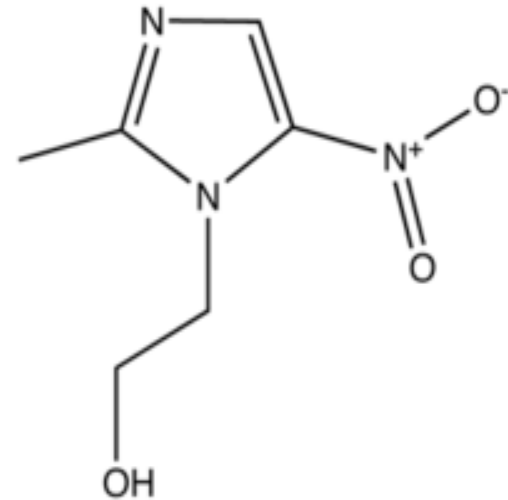
Fakultní nemocnice
u sv. Anny v Brně

Nitroimidazoly

Historie :

1955 izolace azomycinu (2-nitroimidazol) ze *Streptomycét*, laboratoře Rhone-Poulenc Co ve Francii

Účinek ověřen na původci protozoární kolpitidy *Trichomonas vaginalis*, později zjištěn účinek na améby, lamblie a anaerobní infekce

Nitroimidazoly

Tvoří skupinu heterocyklických látek s pětičlenným kruhem, podobnou nitrofuranům.

Působí na **anaerobní látkovou výměnu**, což vysvětluje jejich aktivitu na protozoa a anaerobní bakterie.

Mechanismus účinku: **Inhibice syntézy nukleových kyselin**

Účinek: **baktericidní**

Vyučování močí 60-80%

Vylučování stolicí 6-15%

Metabolizovány v játrech, konjugace na antibakteriálně méně účinné metabolity

Rezistence: Vzácně u anaerobů, je možná u trichomonád a améb

Farmakokinetika

- po **per os** podání dochází ke **komplexní absorpci**
- C_{max} 500mg - 3hod.
- biologický poločas- 6-11h.
- **dobrá absorpce ze střeva** -(>90)
- nízká vazba na bílkoviny séra -(<20%)
- **dobrá distribuce do tkání** (distribuční objem 0,6-1,1 l/kg),
- intenzivně se **metabolizuje v játrech, vylučuje se ledvinami**

Nitroimidazoly

- **Humánní medicína**
  - **Metronidazol (Efloran, Entizol, Klion...)**
  - **Ornidazol (Avrazor)**
  - tinidazol
  - secnidazol
  - nimorazol
- **Veterinární medicína**
  - carnidazol
  - dimetridazol
  - ipronidazol
  - ronidazol

Účinnost

Antiparazitární

protozoa - *G. lamblia*, *T. vaginalis*,
E. histolytica, *Balantidium coli*, *Blastocystis
hominis*)

Antibakteriální

anaeroby

Antibakteriální účinek

- **Dobrá účinnost**
  - *Bacteroides spp.*
  - *Fusobacterium spp.*
  - *C.perfringens*
  - *Peptococcus spp.*
  - *Peptostreptococcus spp.*
  - *Veillonella spp.*
  - *Eubacterium spp.*
  - *Campylobacter spp.*,
H.pylori (??)
  - *M.tuberculosis*
- **Rezistence:**
  - *Propionibacterium spp.*

Indikace:

- trichomoniáza
- infekce vyvolané Clostridium spp.
- Bacteroides spp. (celulitidy, abscesy)
- nekrotizující stomatitida + peridontální infekce
- Clostridium diff.- pseudomembranosní kolitida
- profylaxe v chirurgii
- H.pylori v kombinaci
- Giardióza

Nežádoucí účinky

- nervový systém - perif. neuropatie, křeče, závratě, poruchy vědomí
- leukopenie, útlum k.d.
- HUS
- stomatitis, kovová chuť v ústech
- GIT – 3% nevolnost, zvracení, nechutenství
- antabusový efekt (nesnášenlivost alkoholu)

Kontraindikace

- Onemocnění CNS
- Útlum kostní dřeně
- Těhotenství
- Opatrně při onemocněních jater
- Nepít alkohol!

Dávkování

- Entizol (metronidazol) tbl 250, 500
- vag. tbl 500
- Avrazor (ornidazol) tbl 500
- inj.500
- U anaerobních infekcí: 2-3x denně 500mg
- Trichomonóza, lamblióza: 3x denně 250mgnebo jednorázově 1,5g

Anaerobní infekce:

- nesehadno vznikají (spíše sekundární patogeny)
- obtížně se diagnostikují
- velmi svízelně se hojí

Lékařsky významné rody

	Gram +	Gram -
koky	<i>Peptococcus</i> <i>Peptostreptococcus</i>	<i>Veillonella</i>
tyčky	<i>Lactobacillus</i> <i>Bifidobacterium</i> <i>Eubacterium</i> <i>Propionibacterium</i> <i>Actinomyces, Arachnia</i>	<i>Bacteroides</i> <i>Prevotella</i> <i>Porphyromonas</i> <i>Mobiluncus</i> <i>Fusobacterium</i> <i>Leptotricha</i> <i>Bilophila</i>
sporul.	<i>Clostridium</i>	

Infekce vyvolané anaeroby

- absces mozku
- subdurální empyém
- endoftalmitida
- paradentóza
- infekce zubního kanálku
- odontogenní infekce
- chronická sinusitida, mesotitida, mastoiditida
- peritonzilární absces
- aspirační pneumonie
- plicní absces, empyém
- jaterní absces
- peritonitida
- nitrobřišní abscesy
- apendicitida
- záněty malé pánve u žen
- kousnutí zvířetem
- diabetická noha
- klostridiové infekce
- aktinomykóza

Kdy myslet na anaerobní infekci ?

- lokalizace (fyziologická anaerobní flóra)
- zhmoždění, ischemie, cizí těleso, ...
- chronický proces
- infekce sdružená s karcinomem
- zápach
- tvorba plynu
- sterilní hnis (zvl. při pozit. mikroskopii)

Mikrobiologická diagnostika

- mikroskopický průkaz
  - aktinomycéty, klostridia
- kultivace
  - podmínky odběru a transportu
  - falešná pozitivita a negativita
- plynová chromatografie, HPLC
- průkaz antigenů, toxinů
- genetické metody

Možnosti léčby

- **chirurgie (radikální)**
- **ATB**
- **zlepšit dodávku
kyslíku,prokrvení tkáně**
- **komplexní terapie**

Antibiotika

Obecně: **vyšší dávkování, delší dobu**

- β -laktamy   špatný průnik
                                 vysoké dávkování
- **MET, CMF**   výborný průnik
                                 NÚ
- KLI   dobrý průnik
                                 intraleukocytární transport

NE: AMG, FQ, COL, COT, CTZ,

Přístupy k antibiotické léčbě u nitrobřišních infekcí

ATB léčba je většinou součástí komplexního přístupu

- Cíl:
- prevence bakteriémie u začínajících infekcí
  - omezení šíření infekce do okolí
  - omezení hnisavých komplikací

Racionální léčba zahrnuje znalost

- infekce z hlediska lokalizace projevů a trvání
- aktuálního bakteriologického nálezu
- lokální epidemiologické situace
- PK/PD parametrů daného antiinfektiva
- základních funkcí pacienta (ledviny, játra...)

Mikrobiální osídlení

Žaludek a jícen:

Počet bakterií menší než **10^3 cfu/ml**. Nejsou přítomny obligátně anaerobní bakterie. Mikrobiální flóru tvoří alfa-hemolytické streptokoky, laktobacily, kvasinky a další orální bakterie. Je zde přímá souvislost mezi pH žaludku (normálně 2-3) a počtem bakterií. V případě achlorhydrie u karcinomu žaludku stoupá počet bakterií až na 10^6 cfu/ml. Rovněž anestezie redukuje množství žaludečních kyselin a podmiňuje vzestup počtu bakterií.

Duodenum a jejunum:

Počet bakterií se pohybuje v rozmezí **10^2 - 10^4 cfu/ml**. Primárně se jedná o streptokoky a laktobacily, bakterie orální mikroflóry a vzácněji enterobakterie a bakteroidy.

Mikrobiální osídlení

Tenké střevo:

počet bakterií stoupá až na **10^6 cfu/ml**. Laktobacily a streptokoky stále dominují. V terminální části se zhruba ve stejném poměru nachází enterobakterie a bakteroidy.

Tlusté střevo:

Celkový počet bakterií v tlustém střevě dosahuje **$10^8 \times 10^{12-14}$ cfu/mg suché stolice**. Anaerobní bakterie významně převažují nad aerobními. Mezi nejčastější bakterie patří **bakteroidy, klostridia, eubakterie, bifidobakterie, anaerobní koky, escherichie, streptokoky, enterokoky a jiné**. Celkový počet jednotlivých druhů dosahuje téměř 500.

Intraabdominální infekce

většinou způsobeny insuficiencí stěny GIT

peritonitidy (primární, sekundární, terciární),

lokalizované abscesy

náhlé příhody břišní

Primární peritonitida (není spojena s chirurgickým výkonem)

**difúzní bakteriální infekce bez ztráty integrity GIT.
Často vzniká hematogenně nebo lymfogenně cestou.
Zpravidla vyvolána jedním bakteriálním druhem
(**monomikrobiální**)**

**Etiol.agens: Escherichia coli , Enterococcus sp.
Streptococcus pneumoniae, Streptococcus pyogenes**

**Terapie:
chráněné aminopeniciliny, cefalosporiny II. event. III.g.
piperacilin/ tazobaktam...**

Sekundární peritonitida, terciální peritonitida

způsobená průnikem bakteriálních patogenů z gastrointestinálního traktu do peritoneální dutiny, porušenou nebo i celistvou stěnou střevní, je **vždy smíšenou infekcí** (aerobní i anaerobní střevní bakterie), TP často po intervenčních výkonech v dutině břišní nejvyšší letalita

V prevenci infekcí v místě operačního výkonu má důležitou roli profylaktická aplikace antibiotik.

Terapie:

chráněné aminopeniciliny, cefalosporiny II. event. III.g.+ metronidazol, linkosamidy + aminoglykosidy, piperacilin/tazobaktam, karbapenemy, tigecyklin
+ v některých situacích event. aminoglykosidy, ampicilin

Intraabdominální absces

Typické lokalizace – subfrenické prostory, Douglasův prostor

Terapie komplexní, bez chirurgické intervence ATB bez efektu

Vždy smíšená etiologie s převahou anaerobů

Terapie:

chráněné aminopeniciliny, cefalosporiny II. event. III.g.+ metronidazol, linkosamidy + aminoglykosidy, piperacilin/ tazobaktam, karbapenemy, tigecyklin

Riziko infekce v místě operačního výkonu je podmíněno:

stav pacienta (např. obezita, vysoký věk, diabetes, hypoxemie, terapie kortikoidy),
předoperační péče (např. předchozí antibiotická léčba, dlouhá předoperační hospitalizace),
provedení operace (např. peroperační kontaminace, dlouhotrvající operace, nadměrná kauterizace, implantace cizího materiálu, drenáž rány).
místně **specifickou bakteriální flórou**, která většinou představuje endogenní zdroj infekce

Přístupy k antibiotické léčbě u nitrobřišních infekcí

Pacienta nelze učinit bakteriologicky sterilním, takže **nelze nikdy zcela vymýtit infekce** v místě operačního výkonu

V prevenci hraje zásadní roli správná antimikrobiální **profylaxe**

V terapii znalost **mikrobiálního osídlení** s ohledem na místo infekce a znalost aktuální **epidemiologické situace** na daném oddělení

***Clostridium difficile* associated disease (CDAD)**

***Clostridium difficile* infection (CDI)**

průjem objevující se několik hodin po první aplikaci ATB nebo až 6-8 týdnů po ukončení antibiotické léčby

Zdroj : residuální nebo exogenní (30-40% pacientů v nemocnici a 5-10% v komunitě je kolonizovaných kmenem CD)

- CD s produkcí enterotoxinu
  - *Klebsilla oxytoca* (hemoragická kolitida), prokázán toxin
  - *Staphylococcus aureus*
  - *Candida* spp. > 10⁵ cfu/ml stolice
  - *Salmonella* spp.,
- ....ale vysoké procento (48 %) nadále bez signifikantního bakteriologického nálezu..

Podmínky vzniku CDI

- Přítomnost toxigenního kmene CD
- Potlačení fyziologické flóry

Vysoké riziko:

chinolony, cefalosporiny, širokospektré peniciliny, klindamycin

Nízké riziko:

Aminoglykosidy, kotrimoxazol, penicilin, tetracykliny, tigecyklin

Výskyt CDAD i po přípravcích *in vitro* účinných (glykopeptidy...)

- Snížená funkce imunitního systému
- Zhoršená střevní peristaltika
- Invazivní GIT výkony
- Léky snižující žaludeční kyselost (inhibitory protonové pumpy)

Symptomatologie CDI

Klinické projevy: Široké spektrum příznaků, nejčastěji 5.-10. den ATB léčby, **průjem 50 – 60 %**, febrilie 20- 30 %, bolesti břicha, meteorismus, někdy susp. inkontinence (jen malé porce stolice) nausea, anorexie, okultní krvácení, hypalbuminémie, dehydratce, celkové vyčerpání, apatie peritoneální dráždění, toxické magakolon, perforace, sepse, septický šok

Laboratorní nálezy: **Leukocytóza**, neutrofilie, posun doleva, zvýšený CRP, zvýšený laktát, snížený albumin, zvýšená urea a kreatinin

Příčiny rozdílných klinických projevů infekce CD:

Rozdílné faktory virulence, rizikové faktory nemocného (komorbidity), hladina cirkulujících IgG a lokálních IgA proti toxinům...

Diagnostika CDI

- Laboratorní – mikrobiologická
pro diagnostiku střevních infekcí vyvolaných CD je zásadní průkaz toxinů !!!
- Endoskopická – kolonoskopie, sigmoideoskopie
- Radiografická –nativní RTG břicha, CT

Terapie CDI

Obecné zásady:

Pokud možno přerušeni antibiotické léčby

Náhrada tekutin a elektrolytů

Neléčit kolonizaci

Nepoužívat přípravky tlumící peristaltiku

Antibiotika:

Metronidazol , Vankomycin

Alternativně:

Antibiotika (rifaximin, tygecyclin, teicoplanin, fidaxomycin)

Transplantace stolice

Imunoterapie

Terapie CDI

Lehké až středně těžké CDI:

Metronidazol 250 mg p.o. 4x denně nebo 500 mg 3x denně po 3-4 dnech zhodnotit klinický efekt a pokud se léčba jeví jako neúspěšná nutno přejít na Vankomycin 125 –250- mg p.o. 4 x denně

Těžká CDI:

Vankomycin 125 –250- mg p.o. 4 x denně +

Metronidazol i.v. 3x 500 mg

Pacient s poruchou pasáže NGS nebo klyσμα

Délka léčby : 10- 14 dní

Hypervirulentní kmen CD ribotyp O 27

Od r. 2003 hlášen v Evropě, Kanadě a USA výskyt epidemií CD, roste

morbidity i mortality a roste počet léčebných selhání (ribotyp O 27 poprvé izolován v r.1988 ve Francii), dnes další ribotypy (127, 078,001, **176**...)

kmen je: a) **hypertoxigenní**, tj. došlo k mutaci, která způsobuje až 20x vyšší produkci klostridiových toxinů

b) má **schopnost se šířit epidemicky**

c) **je vysoce rezistentní k ATB**

(snížená citlivost k metronidazolu) a spóry jsou odolné k desinf. prostředkům

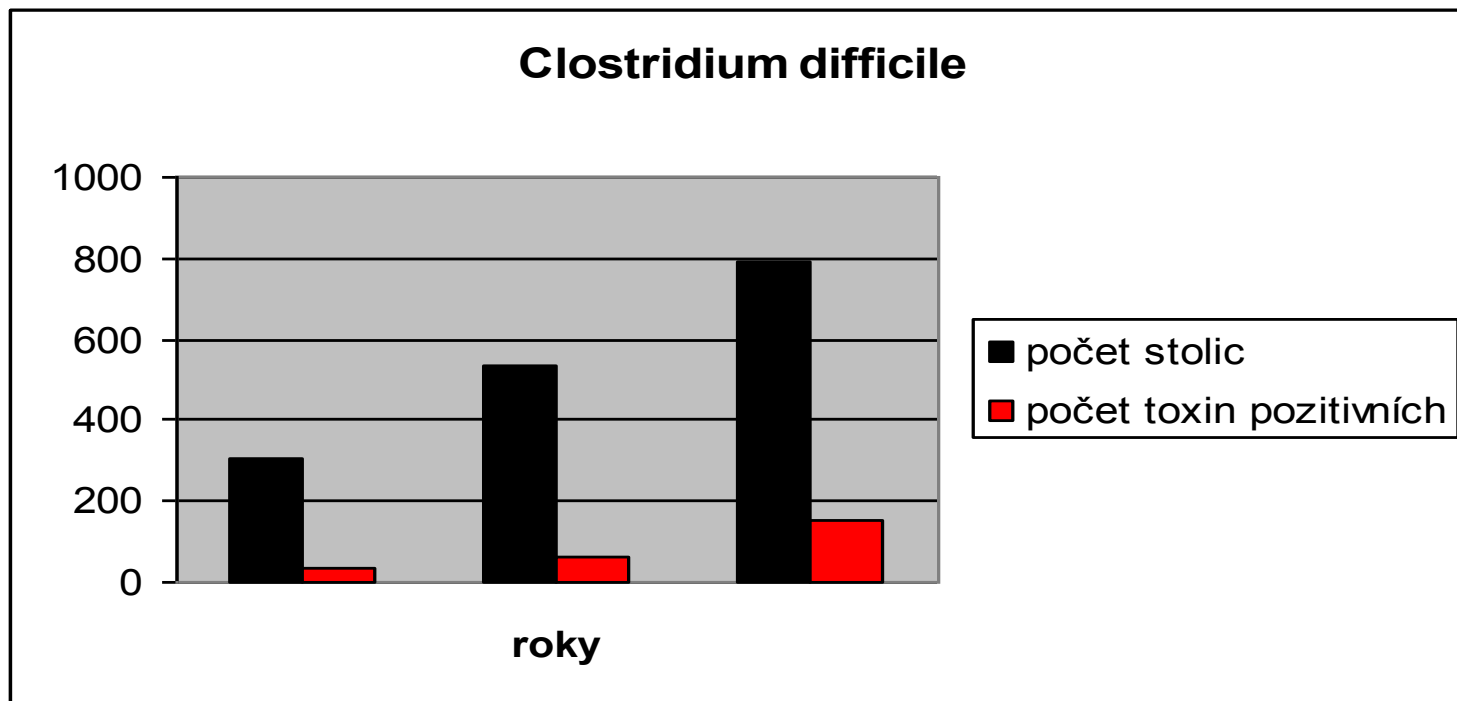
(zejména alkoholovým)

d) v nemocnicích se **šíří jako typická NI**

Doporučení ECDC: zavést molekulární typizaci kultivačně zachycených toxigenních kmenů (NRL pro CD O 27 ve FN Motol)

Clostridium difficile ve FNUSA Brno

	2009	2010	2011
Počet vyšetření toxinu CD	304	534	795
Počet pozitivních	35 (11,5%)	61(11,4%)	151 (19%)

Přehled některých pacientů s CDI ve FNUSA Brno (2010)

- Š.S. 1945, žena **II. IK**, uroinfekt dle citlivosti **Axetine**, 6. den průjem
- B.M. 1926, muž, **II. IK**, komunitní bronchopneumonie, **Augmentin**, 5. den průjem a exitus
- M.M. 1926, žena, **I. IKAK**, reimplantace PM, poté vzestup CRP, febrilie, nález v moč. sedimentu naslepo **Augmentin**, 5. den průjem
- Š.F. 1953, muž, **ARK a II. IK**, bronchopneumonie se selháním, řada ATB (**Augmentin, Fortum, Tienam, Mykomax**), průjem během léčby
- P.H. 1938, žena, **I. ORTK**, implantace TEP kolenního kloubu, **Augmentin** profylakticky iv. a potom na 10 dnů tbl., průjem po 5 dnech od vysazení
- N.J. 1950, muž, **I. CHK**, dg perforovaná divertikulitida s peritonitidou přijat k operaci, **Augmentin** profylakticky protažen na 5 dnů, průjem
- Z.J. 1950, muž, **II. CHK**, dg, septický stav, osteomyelitida, amputace nohy **Axetine** profylakticky, 6 den průjem
- F.A. 1934, žena, **II. CHK**, implantace F-P bypassu, profylaxe **Vulmizolin** protažena na 3 dny, za 4 dny poté průjem

Závěr

Prevence CDI:

1) Omezení spotřeby antibiotik

2) Striktní stanovení pravidel a **dodržování epidemiologických opatření** v případě výskytu průjmových onemocnění (maximální pozornost přenosu rukama personálu, odpovídající hygienická údržba prostředí, nutnost užití sporicidních přípravků, desinfekční látky s obsahem hypochloridu nebo aldehydů) ...